

УДК 821.111.09-312.9(410)

DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/76-3-21>**Юлія СИРОТА,***orcid.org/0000-0002-4259-0390*

кандидат філологічних наук, доцент,

доцент кафедри загального мовознавства та іноземних мов

Національного університету «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»

(Полтава, Україна) *yulia_syrota@yahoo.com***Наталія КОМЛИК,***orcid.org/0000-0002-1004-5603*

викладач кафедри загального мовознавства

та іноземних мов

Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»

(Полтава, Україна) *nataly-off@i.ua***ХРИСТИЯНСЬКИЙ КОНТЕКСТ КАЗКИ К.С. ЛЬЮІСА «ХРОНІКИ НАРНІІ»: ОСТАННЯ БИТВА»**

Стаття присвячена дослідженню особливостей сьомого роману циклу «Хроніки Нарнії» британського письменника Клайва Стейплза Льюїса «Остання битва» (1956). Автор статті наголошує на важливості контекстуального вивчення твору, зокрема, пропонується детальне вивчення біблійного контексту казкової повісті. Ю.О. Сирота доводить, що ігнорування дослідниками біблійного контексту роману К.С. Льюїса призводить до одностороннього сприйняття його твору, героїв, неповного розуміння концепції авторського художнього наміру. У статті аналізуються праці зарубіжних та вітчизняних дослідників, присвячені творчості Льюїса. Зокрема висвітлюючи дослідження Р.К. Трупіа, Д.В. Монтгомери Ч.А. Гуттар, П. Шакель, К. Кілбі, Г.М. Бичек, О.М. Головка, М.І. Зінченко, Ю.В. Глюдзик, Г. Пастушук, Л. Яворської, В. Яремчук, Ю.О. Сирота доводить новизну своєї наукової розвідки.

Метою статті є дослідження контекстуальних зв'язків роману К.С. Льюїса «Остання битва» з євангельськими смислами та християнськими інтенціями, а також аналіз поетики біблійних мотивів і образів, присутніх у романі.

Авторка детально аналізує біблійні алюзії та ремінісценції, якими рясно насичений текст казкової повісті. У дослідженні розкриваються найважливіші євангельські настанови, які письменникові вдалося втілити у казковій формі через призму біблійних мотивів та образів. Зокрема, проаналізовано мотиви приходу антихриста, Армагеддону, зречення Христа людством, постать Ісуса Христа, образи Світла, Дверей, есхатологічні мотиви кінця світу, воскресіння мертвих тощо. Детально проаналізовано проблему релігійного синкретизму, яку письменник піднімає у творі.

У статті звертається увага на ті місця у тексті К.С. Льюїса, які відсилають читачів до книг Біблії, зокрема, виокремлено християнські ідеї з Євангелій, послань апостолів, Об'явлення Івана Богослова, книги Псалмів.

Автор статті демонструє, що за допомогою казкового сюжету письменник піднімає достатньо складні теми духовного розвитку людини, її боротьби зі злом, протистояння темним силам, спасіння душі, теми пошуку Бога і зустрічі з Ним.

Ключові слова: контекст, інтертекст, алюзія, ремінісценція, образ, мотив.

Yulia SYROTA,*orcid.org/0000-0002-4259-0390*

Candidate of Philological Sciences, Associate Professor,

Associate Professor at the Department of General Linguistics and Foreign Languages

National University «Yury Kondratyuk Poltava Polytechnic»

(Poltava, Ukraine) *yulia_syrota@yahoo.com***Nataliia KOMLYK,***orcid.org/0000-0002-1004-5603*

Lecturer at the Department of General Linguistics and Foreign Languages

National University «Yuri Kondratyuk Poltava Polytechnic»

(Poltava, Ukraine) *nataly-off@i.ua***THE CHRISTIAN CONTEXT OF THE FAIRY TALE BY K.S. LEWIS “THE CHRONICLES OF NARNIA: THE LAST BATTLE”**

The article deals with the study of the peculiarities of the seventh novel in “Chronicles of Narnia” by the British writer C.S. Lewis, “The Last Battle” (1956). The author of the article emphasizes the importance of contextual study of the

novel, in particular, a detailed study of the biblical context of the fairy tale is proposed. It is proved that the researchers' disregard of the biblical context of the novel by C.S. Lewis leads to a one-sided perception of his work, characters, incomplete understanding of the concept of the author's artistic intention. The article analyses the works of foreign and domestic researchers on Lewis's works. In particular, highlighting the research of R. Trupia, D. Montgomery, Ch. Guttar, P. Shakel, C. Kilby, H. Bychek, O. Holovko, M. Zinchenko, Y. Gludzik, H. Pastushuk, L. Yavorska, V. Yaremchuk, the author proves the novelty of her own scientific research. She shows that the aspect of a special consideration of biblical motifs and images, allusions and reminiscences of The Chronicles wasn't carried out before.

The purpose of the article is to study the contextual connections of the novel by C. Lewis "The Last Battle" with evangelical meanings and Christian intentions, as well as an analysis of the poetics of biblical motifs and images present in the novel.

The author analyzes in detail biblical allusions and reminiscences in the Lewis's text. The study reveals the poetics of the most important biblical motifs and images in the novel: the figure of Jesus Christ, the images of the Light, the Door, eschatological motifs of the end of the world, the resurrection of the dead, etc.

The article draws attention to those places in the text of C.S. Lewis, which refer readers to the books of the Bible, in particular, Christian ideas are singled out from the Gospels, the epistles of the apostles, the Apocalypse, and the book of Psalms.

The author demonstrates that with the help of a fairy-tale plot, the writer raises rather complex topics of the spiritual development of a person, his struggle with evil, resistance to dark forces, salvation of the soul, topics of searching for God and meeting Him.

Key words: context, intertext, allusion, reminiscence, image, motif.

Постановка проблеми. Вивчаючи смисли художнього тексту, дослідник має враховувати те оточення, той контекст, котрий супроводжує конкретний твір чи всю творчість письменника. Адже розуміння окремого твору може бути відносним, і навпаки, встановлення його контексту дозволить проаналізувати і зрозуміти його глибше й повніше. Сучасні літературознавці справедливо вважають, що вивчення контекстів літературної творчості – це необхідна умова проникнення в смислові глибини творів, одна із суттєвих передумов осягнення як авторських концепцій, так і первинних інтуїцій письменника (Сирота, 2008: 6).

Як відомо, Клайв Стейплз Льюїс (1898-1963) писав свої книги переважно для аудиторії, що добре була знайома з текстами Біблії і читала Закон Божий з дитинства. Сам К.С. Льюїс є найвідомішим апологетом ХХ століття. Він прославився, навіть, не через цикл «Хроніки Нарнії» (1950-1956), який зараз широко став відомими завдяки екранізаціям, а завдяки авторським релігійним радіопередачам на радіо БіБіСі у 1941-1943 роках. Він має більше праць теологічного характеру, аніж художніх творів. Проте всі вони пов'язані з християнською традицією. Тому, вважаємо, що вивчати особливості та смисли романів «Хроніки Нарнії» неможливо поза біблійним контекстом, який є найближчим контекстом циклу.

Звернувшись до жанру казки, письменник знайшов безпомилковий спосіб повідати про християнство своїм читачам, не ризикуючи їх втомити. При цьому цільова аудиторія «Хронік Нарнії» далеко не лише діти. К.С. Льюїс бачив у чарівній казці універсальну форму для того, щоб розповісти про зустріч людини з Богом.

Аналіз досліджень. Загалом, творчість К.С. Льюїса досліджувалася багатьма провідними вченими зі світовим визнанням. Показово, що низка дослідників відзначає християнську основу

концепції автора. Так, на думку Р.К. Трупіа, в основі всього циклу «Хронік» лежить ідея про християнські чесноти (Trupia, 2002: 10). Д.В.Монтгомері вважає, що темою, яка об'єднує «Хроніки» в «єдину інтегровану концепцію» (an integrated single conception), є «Спокута Христа» (redemption through Christ) (Montgomery, 1974: 23). Ч.А.Гуттар дає високу оцінку «Хронікам Нарнії», називаючи твір К.С.Льюїса «у певному сенсі Біблією» (a sort of Bible) (Huttar, 1977: 130). Ч.А. Гуттар бачить своєрідність книги Льюїса в тому, що в тексті представлено велике зібрання різноманітного художнього матеріалу, що вказує на основні події в біблійній історії світу, від його створення і до логічного завершення – «кінця світу». П. Шакель знаходить приховані паралелі між «Хроніками Нарнії» та філософським трактатом К.С. Льюїса «Просто християнство» (Schakel, 2005: 13), К. Кілбі досліджує християнський світогляд письменника (Kilby, 1965).

Що стосується українського літературознавства, то можна назвати ряд вчених, що зверталися до вивчення та аналізу окремих аспектів роману Льюїса «Хроніки Нарнії». Зокрема, це дослідження Г.М. Бичек (ономастика) (Бичек, 2011), О.М. Головка, М.І. Зінченко (особливості реалізації казкового світу у романі) (Головка, Зінченко, 2013), Ю.В. Глюдзик (лінгвокультурологічні особливості поетонімії роману К.С. Льюїса "The Chronicles of Narnia") (Глюдзик, 2015), Г. Пастушук (виявлення християнських ідей у романі) (Пастушук, 2007), Л. Яворської (класифікація жанру «Хроніки Нарнії» як християнського фентезі) (Яворська, 2014), В. Яремчук (особливості міфоепічного світу у «Хроніках Нарнії») (Яремчук, 2014).

Як очевидно з наведених вище досліджень творчості К.С. Льюїса українськими літературознавцями, аспект спеціального розгляду біблій-

них мотивів та образів, алюзій та ремінісценцій «Хронік Нарнії» в них не здійснювався, що свідчить про актуальність висунутого нами наукового завдання.

Мета статті – дослідити контекстуальні зв'язки роману К.С. Льюїса «Остання битва» з євангельськими смислами та християнськими інтенціями, проаналізувати поетику біблійних мотивів і образів, наявних у романі «Остання битва».

Виклад основного матеріалу. «Остання битва» (англ. *The Last Battle*) — казка, що завершує цикл хронік, була написана Льюїсом останньою (1956). Саме ця книга стала лауреатом Медалі Карнегі від Бібліотечної Асоціації – як найкраща книжка року для дітей, написана в Британській Співдружності. І це викликає здивування, тому що саме ця книга так не схожа на традиційну казку. Адже в ній описуються події досить трагічні. Читач спостерігає загибель усієї Нарнії, яку так полюбив. Починаючи роман словами “*In the last days of Narnia..*”, письменник з самого початку відсилає читача до алюзії з Апокаліпсису, підкреслюючи, що цей світ має кінець. Остання книга «Хронік Нарній» найбільш пронизана християнськими інтенціями, християнським відношенням до світу. Письменнику вдалося в рамках дитячої казки показати, як так стане можливим, що звичайна людина, добра людина, раптом почне поклонятися злу. Змова по знищенню Нарнії вже існує давно, і в пізніших розділах читач про це дізнається. Однак змова була б безсилою без нарнійців, віслюка, без короля Нарнії. Зло стає сильним, тому що жителі Нарнії стали віслюками, як Лопух, стали нерозумними. Потрібно лише набрехати, і людина дурна, нерозумна повірить в будь-що. Король Тіріан зображений як відважний, сильний, мужній юнак, однак таким, якому не вистачає мудрості, оскільки він постійно робить помилки, і найсумніше, вірить брехні, тому що не знає істинного Бога, і здатен повірити в нісенітницю про Нього.

У другому розділі «Останньої битви» прочитуємо діалог короля Нарнії з його другом єдинорогом Алмазом, в якому вони обговорюють новини приходу Аслана до Нарнії. Розмова Алмаза з Тіріаном є алюзією на Євангеліє від Матвія, і алюзія в цілому на есхатологічні євангельські місця. Адже там Христос чітко попереджає, що прийдуть часи, коли вам будуть говорити, що Христос там, чи тут, чи в іншому місці, чи в потаємних кімнатах, не вірте їм!: «Тоді, як хто скаже до вас: «Ото, Христос, тут» чи «Отам», – не йміть віри» (Мт. 24: 23). Але, якщо ти не читаєш Євангелія, Святого Письма, не маєш живого спілкування з Богом, а значить не володієш мудрістю, то тоді ти

віриш тим, хто приходить і говорить, що Христос ось там. Принаймні обдурити таку людину буде легко. Так і сталося з королем Нарнії, й іншими її мешканцями. Брехня настільки загуманює здоровий глузд Тіріанові, що він робить ряд необачних вчинків, які згодом, призводять до трагічних подій. Євангельською алюзією є розмова кентавра Руномудра з королем. Кентавр намагається переконати Тіріана бути обачним, як і Христос, говорячи про останні дні світу, попереджає нас бути пильними (Мр. 13:23). Повіривши брехні, що Аслан нібито вже прийшов і поневолює, знищує Нарнію, душа короля Тіріана бентежить: “*What lies before us? Horrible thoughts arise in my heart. If we had died before to-day we should have been happy*” (Lewis, 1956: 23). Це також алюзія на останню книгу Нового Заповіту Об’явлення Іоанна Богослова, де вказується, що в останні дні живі будуть заздрити мертвим (Об. 9: 6).

Часто в дослідженнях зустрічаємо проведення паралелей між постаттю Віслюка і антихристом. Однак, вважаємо, Льюїс не намагається зробити з віслюка антихриста. Адже автор від самого початку навмисно бере образ доброго і слабкого, щоб показати чому в принципі можливий прихід антихриста. Тому що добрі люди вже давно не спілкуються з живим Богом, перестали молитися, перестали читати Святе Письмо, і благодать покинула їх. Льюїс показує, що навіть із віслюка можна зробити антихриста, коли в цьому світі не залишиться благодаті. Забувши Бога, люди стають легковажними. Легковажність одна з ознак останніх днів світу. Звірі Нарнії легко вірять «лже-пророку» Мавпу, що нібито язичницька богиня Таш і могутній лев Аслан одне й те саме. І лише маленьке ягня насмілилося, протистояти такій неправді: “*I can't understand. What have we to do with the Calormenes? We belong to Aslan. They belong to Tash. They have a god called Tash. They say he has four arms and the head of a vulture. They kill Men on his altar. I don't believe there's any such person as Tash. But if there was, how could Aslan be friends with him?*” (Lewis, 1956: 33). Образ наївного ягняти, яке отримує перемогу у дискусії над зверхнім Мавпом містить у собі алюзію до євангельського тексту слів Ісуса Христа, який порівнює апостолів із ягнятами «*Оце посылаю я вас як ягнят між вовків*» (Лук. 10:3), а також нагадує нам слова з книги Псалмів Старого Заповіту, про те, що істина буде оголошуватися вустами немовлят: «*З уст дітей та немовлят учинив Ти хвалу...*» (Пс. 8:3). Гадаємо, завдяки образів ягня письменникові вдається підкреслити думку, що брехні та легковажності не піддадуться ті люди, які будуть чисті серцем як немовлята. Недарма у

світ Нарнії зі світу Англії можуть потрапити лише діти, адже саме дітям властива простота віри. «бо таким належить Царство Небесне» (Мр.10:14). Головних героїв часто у «Хроніках Нарнії» називають «синами та доньками Адама і Єви» («*Sons and Daughters of Adam and Eve*»). Така ремінісценція на старозавітні імена також демонструє пряму інтертекстуальність між Біблією та текстом роману.

На жаль, фундаментальна брехня, що Аслан і Таш одне й те саме, отруєє нарнійців, вони вірять лже-пророку, вірять у лже-аслана, вірять, що зла Таш і добрий «*Син Імператора-з-за-моря*» Аслан одне і те саме. До речі, таке цікаве ім'я Аслана у романі є ремінісценцією з Біблії, про те що Христос Син Божий. Так автор порушує проблему релігійного синкретизму, який неодмінно приводить до того, що люди взагалі перестануть вірити в Бога. Брехня розмиває віру, убиває її. Це ми спостерігаємо в образі kota і тархістанського офіцера, які вочевидь не вірять ні в Таш, ні в Аслана, і тому не маючи страху Божого, постійно призивають інші сили. За що і поплатяться. Це важливий момент, алюзія на слова Біблії: «*Не призывай Імення Господа Бога твого, надаремно...*» (2М. 20: 7). Так буває і в нашому житті. Не можна гратися в жарти з призиванням будь-кого. І якщо ми призиваємо не Бога, а інші сили, то вони приходять і втручаються в наше життя: “*It will be a surprise for the Ape. People shouldn't call for demons unless they really mean what they say*” – говорить гном друзям, коли вони побачили Таш, яка рухалася в серце Нарнії (Lewis, 1956: 76). І пізніше, орел Дальнозор теж скаже: “*There goes one,*» thought Farsight, «*who had called on gods he does not believe in. How will it be with him if they have really come?*” (Lewis, 1956: 106).

Інтертекстуальні зв'язки з Апокаліпсисом, та посланням апостола Павла до солунян, очевидні, коли письменник показує абсурдність брехні, що огорнула Нарнію: «... його прихід <...> і з усякою обманою неправди між тими, хто гине, бо любови правди вони не прийняли, щоб їм спастися» (2 Сол. 2:9-10) Читаючи рядки в Об'явленні Івана Богослова, що люди поклоняються «звіру», ми дивуємося, невже люди так озлобляться в останні дні, що поклоняються Злу. Коли брехня починає керувати світом, вона проростає настільки, що ти починаєш вірити будь-якій неправді. К.С. Льюїс показує важливу річ. Брехня приведе до того, що антихристу поклоняються як Богу. Спочатку скажуть, що ось Христос, десь ходить тут, потім побудують храм в якому посяде антихрист (образ хліва у романі), потім скажуть, що між Богами різниці немає (Ташлан). А потім скажуть, що існує лише їхній бог, бог зла. У Євангелії є чудові слова

святого апостола Івана: «Бог є світло, і немає в Нім жодної темряви!» (1 Ів. 1: 5). Образ Світла постійно зустрічаємо в тексті роману і він є алюзією текстів Біблії, в яких світло є поширеною метафорою. Так, у книзі Приповістей праведність порівнюється зі «світлом зорі» (Пр. 4: 18). У посланні до Филип'ян проведено паралель між «невинними дітьми Божими», названими «бездоганними та щирими», і світлом у світі (Фил. 2: 15). «Ви світло для світу», говорить Ісус (Матв. 5: 15). Отже, світло є символом правди і добра. Герої роману К.С. Льюїса теж згадують цю християнську істину. Так, Тіріан у сцені визволення гномів він тархістанців виголошує “*The light is dawning, the lie broken*” (Lewis, 1956: 65).

Королю Тіріану вистачило розуму не повірити неправді про «Ташлана»: “*Ape,*” he cried with a great voice, “*you lie. You lie damnably. You lie like a Calormene. You lie like an Ape*” (Lewis, 1956: 35). В образі Тіріана автор показує людину душевну, добру, сміливу, мужню, з цілим набором позитивних особистісних якостей, однак людину мертву духовно. Коли він призиває ім'я Аслана, він робить це вперше в своєму житті, він молиться Богу вперше, раніше він цього не робив. Так, він вимовляв ім'я Аслана раніше, але це не було молитвою. Він не знає як молитися, як це робити, але коли він це робить, то нічого не змінюється зовні: “*And he called out «Aslan! Aslan! Aslan! Come and help us Now.» But the darkness and the cold and the quietness went on just the same*” (Lewis, 1956: 42). Однак, коли людина вимовляє молитву, то змінюється щось в самій людині, починається наш духовний розвиток: “*And still there was no change in the night or the wood, but there began to be a kind of change inside Tirian. Without knowing why, he began to feel a faint hope. And he felt somehow stronger*” (Lewis, 1956: 42). Кульмінаційною є розділ де описується остання битва останнього короля Нарнії, яка і дала назву книзі. Це останній напружений сюжет. Опис того, як зневіра і страх запанували в Нарнії перегукується з описом стану світу в останні дні в Апокаліпсисі: “*All that was silenced: gloom and fear reigned over Narnia*” (Lewis, 1956: 63).

К.С. Льюїс був на Першій світовій війні. Він знає, що таке страх. В кожному свою казку він обов'язково вставляє битву, аби людина пам'ятала, що боротися все одно доведеться. Герої казки, діти вчаться долати свій страх. Тут варто виокремити цитату, яка, на нашу думку, є ключовою в романі. Помираючи на полі битви кентавр Руномудр сказав: “... to remember that all worlds draw to an end and that noble death is a treasure which no one is too poor to buy” (Lewis, 1956: 84). Пам'ятаючи

ці слова кентавра, Тіріан в останній своїй битві, розуміючи вже, що світ Нарнії скінчений, думав лише про те, як би «дорожче продати своє життя». В останній битві в Нарнії, її Армагеддоні, автор зображує загибель останніх захисників цього світу.

Важливим є образ Дверей у романі. Перед дверима хліву розгортається остання битва. Сцена перед дверима хліву – це метафора людського життя. І всі люди врешті опиняться перед цими дверима. Образ дверей – це євангельський образ. «Я – двері», – говорить Христос – «коли через Мене хто ввійде, спасеться, і той ввійде та вийде, і пасовисько знайде» (Ів. 10: 9). І за Цими дверима на одних там чекає слава і честь, як це відбувається з Тіріаном і його друзями, а інших – вічна смерть, як у випадку з Мавпом та тархистанським офіцером. Образ Дверей дає змогу письменникові також провести євангельське розуміння смерті людини. За порогом смерті людина стрічає того, кому вірить, кому служить. Так Тархистанець стрічає Таш, а Тіріан Аслана. Тіріан також зустрічає й інших героїв Нарнії, перших королів і королів, своїх друзів. Тут мимоволі згадуєш слова заупокійних молитов: «Зі святими упокой...», які виражають віру християн в те, що коли людина переступає поріг смерті, святі зустрінуть її. Також ремінісцентним є мотив змінених тіл героїв. Вони всі відчувають і бачать, що їхні тіла змінилися на краще за Дверима, вони всі помолодшали знову, зникли всі рани, кров, навіть одяг став ошатним. Тіріан спочатку не впізнає Джил і Юстаса, так вони змінилися. Апостол Павел у посланні до Коринтян пише: «не всі ми помremo, та всі переминемoся» (1 Кор. 15: 51). Формально Тіріан не помер, але він через ці двері пройшов і змінився. Таким чином письменник нагадує уважному читачеві, що всі ми задумані Богом як королі і королеви вічного Царства, в якому ми також змінимося, ми не ввійдемо в той світ незміненими. Зустріч в Саду всіх персонажів попередніх частин циклу «Хроніки Нарнії» нагадує читачеві пророцтво про есхатологічне воскресіння мертвих і про Нову Землю. Автор демонструє, як усі загиблі з'явилися перед Богом живими, і пройшли через своєрідний суд совісті. К.С. Льюїс доводить, що для кожного смерть – це певний «момент істини». Ісус сказав: «Я Світло для світу. Хто йде вслід за Мною, не буде ходити в темряві той, але матиме світло життя» (Ів. 8: 12), і всі ті, хто ідуть до Нього, прагнуть до Світла, а ті, хто злі, вони біжать від світла. Так ті, хто любили Лева – пройшли через відчинені двері хліва у його Царство, а ті хто не любили його – зникли у тіні і про них не було більше жодної згадки. Цікавим

є образ Емета, відважного тархистанця, який все життя вірив у Таш, бо народився у цій вірі, але все життя робив добро, і цим служив справжньому Господу. Він проситься сам зайти до хліву, і коли потрапляє туди, він бачить одразу світло, тому що світло всередині нього. У діалозі Аслана з Еметом письменник розкриває чудову закономірність: “Child, all the service thou hast done to Tash, I account as service done to me” (Lewis, 1956: 147). У цьому місці своєї казкової повісті автор перефразує розділ 2й і 3-й послання апостола Павла до Римлян: «Недоля та утиск на всяку душу людини, хто чинить зло, юдея ж перше та геллена, а слава, і честь, і мир усякому, хто чинить добре, юдеєві ж перше та гелленові. Бо не дивиться Бог на обличчя!» (Рим. 2: 9-11).

Образ гномів, які знаходяться в хліві – один із головних лейтмотивів книги Льюїса. За допомогою їхнього образу автор показує, чому Бог не може врятувати всіх. Адже все у нас всередині: «Божее Царство всередині вас!» – говорить Христос (Ів. 17: 20). “They will not let us help them. They have chosen cunning instead of belief”, – так напише письменник про гномів, чийм образом К.С. Льюїс змальовує тих людей, які не хочуть спасіння (Lewis, 1956: 134). Бог діє в нашому світі тільки через людину. Богу потрібна сама людина, яка вірить Йому. Все залежить від людини. Адже все, що потрібно для спасіння людини Бог зробив. Від людини потрібно лише в це спасіння вийти. Але, як не старається Аслан, гноми все одно, не бачать навколо себе Саду, а продовжують бачити себе у затхлому темному хліві.

Висновки. У результаті проведеного контекстуального аналізу тексту роману «Хроніки Нарнії: Остання битва» К.С. Льюїса можна зробити висновок про те, що текст твору рясно насичений біблійними алюзіями, ремінісценціями. Письменникові вдалося у казковій формі передати найважливіші християнські ідеї, біблійні мотиви і образи. Постать Ісуса Христа, образи Світла, Дверей, мотиви приходу антихриста, Армагеддону, зречення Христа людством, кінець світу, воскресіння мертвих знаходять місце у казковому світі Нарнії. Текст К.С. Льюїса наповнений відсиланнями до книг Біблії, зокрема, знаходимо християнські ідеї з Євангелій, послань апостолів, Об'явлення апостола Івана Богослова, книги Псалмів тощо. Через призму казкового сюжету автор твору піднімає досить складні теми духовного розвитку людини, її боротьби зі злом, протистояння темним силам, спасіння душі, теми пошуку Бога і зустрічі з Ним, та доводить, що про досить складні духовні речі можна говорити мовою казки.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бичек Г. М. Ономастика серії романів К.С. Льюїса «Хроніки Нарнії» *Наукове видання Чернівецького національного університету*. 2011. № 565. С. 10–13.
2. Глюдзик Ю. В. Лінгвокультурологічні особливості поетомії К.С. Льюїса «The Chronicles of Narnia» : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філ. наук : 10.02.04. Львів, 2015. 21 с.
3. Головка О. М., Зінченко М. І. Особливості реалізації казкового світу у романі К.С. Льюїса «Лев, Чаклунка та Шафа». *Нова філологія*. 2013. № 57. С. 14–16.
4. Пастушок Г. «Хроніки Нарнії» К. С. Льюїса в контексті розвитку англійської християнської літератури для дітей. *Іноземна філологія*. 2007. № 119. С. 93–103.
5. Сирота Ю.О. Російськомовна проза Є.П. Гребінки в контексті російської літератури 1830–1840-х років : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філ. наук : 10.01.02. Сімферополь, 2008. 22 с.
6. Яворська Л. Жанрова своєрідність християнського фентезі у романі К.С. Льюїса «Хроніки Нарнії». *Проблеми гуманітарних наук. Філологія*. 2014. № 34. С. 248–255.
7. Яремчук В. Особливості міфоепічної моделі світу в «Хроніках Нарнії» К.С. Льюїса в контексті християнського романтизму. *Львівський національний університет імені І. Франка Сучасні літературознавчі студії*. 2014. № 11. С. 604–614.
8. Huttar C. A. C.S. Lewis's Narnia and the "Grand Design". *The Longing For a Form, Essays on the Fiction of C.S. Lewis*. Kent, OH: Kent State University Press, 1977. P. 130-171.
9. Kilby C. The Christian world of C.S. Lewis. London : Abington, 1965. 450 p.
10. Lewis C.S. The Last battle. New York : the Macmillan company, 1956. 166 p.
11. Montgomery J. W. Myth, Allegory and Gospel: an Interpretation of J.R.R.Tolkien, C.S.Lewis, G.K.Chesterton, Charles Williams. Minneapolis : Bethany Fellowship Inc., 1974. 159 p.
12. Schakel P. J. Reading with the Heart: The Way into Narnia. Wm. B. Eerdmans Publishing Co, 2005. 212 p.
13. Trupia R. C. Learning Christian Behaviour: The Way of Virtue in The Chronicles of Narnia. *The Lamp -Post*. The Lamp-Post of the Southern California C.S. Lewis Society. Vol. 26, № 1/2 (Spring-Summer 2002), P. 10-15.

REFERENCES

1. Bychek H. M. (2011) Onomastyka serii romaniv K.S. Liuisa «Khroniky Narnii» [Onomastics of the series of novels by K.S. Lewis «The Chronicles of Narnia»] *Naukove vydannia Chernivetskoho natsionalnoho universytetu*, 565. 10–13. [in Ukrainian].
2. Hliudzyk Yu. V. (2015) Linhvokulturolohichni osoblyvosti poetonomii K.S. Liuisa «The Chronicl of Narnia» [Linguistic and cultural features of poetry K.S. Lewis «The Chronicles of Narnia»] : avtoref. dys. na zdobuttia nauk. stupenia kand. fil. nauk : 10.02.04. Lviv. [in Ukrainian].
3. Holovko O. M., Zinchenko M. I. (2013) Osoblyvosti realizatsii kazkovoho svitu u romani K.S. Liuisa «Lev, Chaklunka ta Shafa» [Peculiarities of the implementation of the fairy-tale world in the novel by K.S. Lewis "The Lion, the Witch and the Wardrobe"] *Nova filolohiia*, 57. 14–16. [in Ukrainian].
4. Pastushuk H. (2007) «Khroniky Narnii» K. S. Liuisa v konteksti rozvytku anhliiskoi khrystyianskoi literatury dlia ditei. ["The Chronicles of Narnia" by C. S. Lewis in the context of the development of English Christian literature for children] *Inozemna filolohiia*, 119. 93–103. [in Ukrainian].
5. Syrota Yu.O. (2008) Rosiiskomovna proza Ye.P. Hrebinky v konteksti rosiiskoi literatury 1830–1840-kh rokiv. [Russian-language prose by Ye.P. Hrebinka in the context of Russian literature of the 1830-s and 1840-s] : avtoref. dys. na zdobuttia nauk. stupenia kand. fil. nauk : 10.01.02. Simferopol. [in Ukrainian].
6. Iavorska L. (2014) Zhanrova svoieridnist khrystyianskoho fentezi u romani K.S. Liuisa «Khroniky Narnii» [Genre originality of Christian fantasy in the novel by K.S. Lewis "The Chronicles of Narnia"] *Problemy humanitarnykh nauk. Filolohiia*, 34. 248–255. [in Ukrainian].
7. Iaremchuk V. (2014) Osoblyvosti mifoepichnoi modeli svitu v «Khronikakh Narnii» K.S. Liuisa v konteksti khrystyianskoho romantyzmu [Peculiarities of the mytho-epic model of the world in "The Chronicles of Narnia" by K.S. Lewis in the context of Christian romanticism] *Lvivskiy natsionalnyi universytet imeni I. Franka Suchasni literaturoznachchi studii*. - I. Franko Lviv National University : Modern Literary Studies, 11. – 604–614. [in Ukrainian].
8. Huttar C. A. (1977) C.S.Lewis's Narnia and the «Grand Design». *The Longing For a Form, Essays on the Fiction of C.S.Lewis*. Kent, OH: Kent State University Press. 130- 171.
9. Kilby C. (1965) The Christian world of C.S. Lewis. London : Abington.
10. Lewis C. S. (1956) The Last battle. New York: the Macmillan company.
11. Montgomery J. W. (1974) Myth, Allegory and Gospel: an Interpretation of J.R.R.Tolkien, C.S. Lewis, G.K.Chesterton, Charles Williams. Minneapolis : Bethany Fellowship Inc.
12. Schakel P. J. (2005) Reading with the Heart: The Way into Narnia. Wm. B. Eerdmans Publishing Co.
13. Trupia R. C. (2002) Learning Christian Behaviour: The Way of Virtue in The Chronicles of Narnia. *The Lamp-Post*. The Lamp-Post of the Southern California C.S. Lewis Society. Vol. 26, № 1/2. 10-15.